

Рецензії

ДОВГООЧІКУВАНА МОНОГРАФІЯ ПРО УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТКАНИНИ ДЛЯ ОДЯГУ

Ольга ЯМБОРКО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0340-5436>

кандидатка мистецтвознавства,
м. Івано-Франківськ, Україна,
e-mail: kaluna015@gmail.com

**Олена Никорак «Українська народна
тканина XIX — XX ст.
Типологія, локалізація, художні
особливості». Частина II. Одягові тканини
(за матеріалами західних областей
України). Львів: Інститут народознавства
НАН України. 2023. Ч.2. 608 с.**

Минулого року вийшов друком довгоочікуваний фахівцями й ентузіастами у сфері художнього текстилю другий том «Української народної тканини XIX — XX ст.» відомої дослідниці народного мистецтва Олени Никорак. Перший том цієї монографії про інтер'єрні тканини з'явився ще у 2004 році. Другу частину присвячено одяговим тканинам. Як зазначає сама авторка, це «підсумок тривалої (44-літньої) науково-дослідницької праці», в основу якої покладено глибокі теоретичні і практичні знання предмету, польову роботу — збір матеріалу в музеях, приватних збірках, у численних експедиціях, апробацію дослідження у статтях і колективних монографіях. Відтак, перед читачем постає живий і водночас науковий об'ємний та, у наслідку, цікавий текст, доповнений розлогим візуальним рядом.

Тканина в художньому текстилі — окрема наочуд складна тема, оскільки обіймає доволі широкий спектр побутово-матеріальної, художньо-матеріальної, а також духовної культури. Вивчення цього предмету мотивує до різностороннього пізнання й наукової структурованості, що притаманно доробку Олени Никорак як дослідниці. Зміст представленої монографії формують два ключових розділи — про «Локальні художні особливості традиційних тканин для одягу», де висвітлено характеристику виробітку полотна і сукна як основних типологічних категорій в групі метражних тканин та групу одягових тканин поштучного виробітку, а це «Тканини для головних уборів жінок», «Тканини для узо-

рнотканих жіночих сорочок», «Тканини для поясного жіночого вбрання», «Тканини для спідниць» і «Доповнення до народного вбрання» (пояси, тканини для сумок). У другому розділі «Трансформації декору західноукраїнських одягових тканин у творчості сучасних митців», зокрема, йдеться про «Традиції і новаті узорнотканих виробів у сучасному одязі», «Моделі верхнього одягу з ворсових тканин», «Сучасну інтерпретацію тканих одягових виробів західного Полісся й Волині». Отже, авторка демонструє тяглість традиції у динаміці збереження її як архетипу в створенні моделей авторських ансамблів одягу новітнього часу.

Водночас, детально проаналізований Оленою Никорак масив матеріалу вкотре доводить, що одягові тканини є надзвичайно розмаїтим і широким полем для досліджень, відтак об'єктом висвітлення у пропонуваній праці є одягові тканини жіночого строю, оздоблені способом ткацтва. Менш розлога група народних тканин чоловічого традиційного одягу, яку швидше замінили тканинами промислового виробництва і яка збереглась фрагментарно або локально в окремих регіонах, навіть у західних областях України, ще чекає відповідного свого дослідження.

Комплексну класифікацію одягових тканин вперше представила Савина Сидорович у монографії «Художня тканина західних областей УРСР» (Київ: Наукова думка, 1979). Вона стала дороговказом для майбутніх дослідників цієї теми, у тому числі для Олени Никорак. Презентована монографія вченої розвиває, поглиблює і розширює напрацювання С. Сидорович, презентує базоване на значному багаторічному вивченні, скурпульозне дослідження народних тканин.

Акцентуючи у своїй праці на художній мові традиційних одягових тканин — структурі, фактурі, ритмічності розташування мотивів, масштабності, композиційному строї, кольоровій гамі та ін., на підставі тривалих польових досліджень, Олена Никорак формує цілісне уявлення про тканину в українській народній культурі побуту з її історичними та соціально-економічними обставинами — від виробітку та локальних назв процесів, сировини та її походження, технік, категорій і гатунків; функціонального призначення матеріалів до їх ролі в обрядовості українців. Розглядаючи цей колективний досвід у контексті комплексу народного вбрання, таких

його складників як головні убори, натільний, плечовий, стеговий одяг, авторка детально аналізує художній аспект — з'ясовує особливості, що формують стилістику кожної окремої групи тканин, згідно історико-етнографічних районів виявляє їхні локальні мистецькі якості. Таким чином, презентована монографія є ґрунтовним мистецтвознавчим дослідженням, яке водночас містить цінний масив знань, базової інформації та наукових висновків у контексті української культурології. Завдяки ґрунтовності, структурованості ця праця становить новий етап у мистецтвознавчій сфері вивчення українського народного текстилю та є взірцем-дороговказом для сучасних і прийдешніх його дослідників, завданням яких є так само відповідально і детально простудіювати інші різновиди традиційних тканин. Це дозволить у перспективі здійснити об'єктивний компаративний аналіз української традиції з іншими традиційними культурами у цій сфері на предмет самотності та міжетнічних впливів.

Книга Олени Никорак «Українська народна тканина XIX — XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості». Частина II. Одягові тканини (за матеріалами західних областей України)» стане вагомим програмним джерелом для науковців, музейників, викладачів і студентів та усіх, хто досліджує і цікавиться спадщиною української традиційної культури.

In memoriam

**СКРИПНИК
ГАННА АРКАДІВНА
(1949–2024)**

Степан ПАВЛЮК
професор, академік НАН України
Директор Інституту народознавства
НАН України

Несподівана жорстока втрата для національної гуманітарної науки, зокрема для її етнологічно-фольклористичного корпусу, в який було вкладено чимало власних творчих сил і організаційних навичок як директорки Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. Максима Рильського НАН України, членкині Президії НАН України, академіки НАН України, академічки-секретаря Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, керівниці Науково-координаційної ради щодо проблем розвитку народної культури, президентки Міжнародної асоціації українців, голови українського комітету Міжнародної асоціації дослідження слов'янських культур, лауреатки Державної премії України в галузі науки і техніки.

Ганна Скрипник була авторкою численних праць з проблем української етнології та українського етнографічного музейництва, зокрема «Етнографічні музеї України», «Українське етнографічне музейництво 20—90 рр. ХХ ст.», «З історії української етнографії», «Етнокультура та етноідентифікаційні процеси в контексті суспільних трансформацій» та ін.

Внесла значний вклад і в педагогічну практику. Ганна Скрипник була авторкою ряду наукових програм і спецкурсів, прочитаних у Київському національному університеті ім. Т.Г. Шевченка, а саме «Основи загальної етнології», «Сучасні етнодемографічні процеси в Україні», «Етнопсихологічні особливості українського народу», «Сучасні етнонаціональні процеси та проблеми етнічної самоідентифікації» та багато ін.

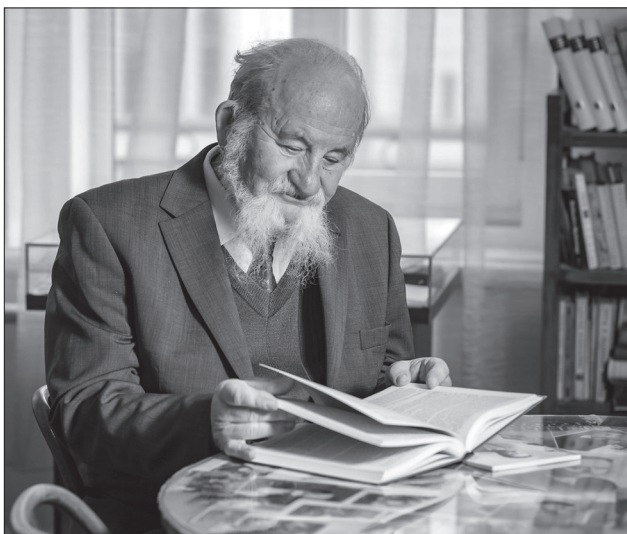
Ганна Скрипник вклала багато своєї праці, будучи відповідальною редакторкою низки фундаментальних наукових видань, зокрема «Історія української культури»; «Етнічна історія України»; «Українці. Історико-етнографічне дослідження»; «Історія українського мистецтва»; «Історія декоративного мистецтва»; «Українська музична енциклопедія»; «Історія українського театру»; «Історія української музики».

Важко уявити, хто зможе продовжити настільки подвижницьке втілення в українську гуманітарну науку? Великий сум огорнув нас, шанувальників Твого таланту, дорога Ганно Аркадіївно.

МУШИНКА МИКОЛА ІВАНОВИЧ (1936–2024)

Степан ПАВЛЮК
професор, академік НАН України
Директор Інституту народознавства
НАН України

Перейшов у інший вимір, фізично попрощався з родиною, близькими побратимами, з Україною, якій присвятив усе, до краплинки, своє життя, дбаючи про збереження її національно-культурного спадку для цивілізації, але духовно залишився присутнім поміж нас, тих, хто був щирий і щедрий до Його одержимості у пізнанні української традиційності, високого пієтету до Соборної України. Ця невідворотна хвилина прийшла 13 вересня 2024 року у м. Пряшеві (Словаччина), яке стало для нього місцем життєвого прихистку, творчих здобутків, а також різних поневірянь від колишньої комуністичної влади, яка не переставала знущатися з будь-якого приводу через послідовну українолюбну позицію.

Відлученому від праці в університеті, молодому вченому доводилось кілька десятиліть пасти колгоспну череду та заробляти на прожиття, будучи кочегаром. І все ж наукові праці виходили друком у багатьох країнах — Югославії, Канаді, США, Франції, Німеччині та інших країнах.

У 1975 році в Мюнхені виходить друком монографія про величний науковий доробок етнографа і фольклориста Володимира Гнатюка «Володимир Гнатюк — дослідник фольклору Закарпаття»; у Парижі в 1987 році праця «Володимир Гнатюк. Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства».

Не припинялись контакти з І. Гончарем, І. Дзюбою, І. Світличним, Є. Сверстюком, В. Чорноволом, братами Горинями та ін. «Чорний список» найнебезпечніших ворогів СРСР, до якого і був вписаний Микола Мушинка, згорів разом з радянською тюрмою народів. І з 1990 року почалась нова політична епоха, а з нею і врівноважене творче життя Миколи Мушинки. Повернувшись на посаду завідувача науково-дослідним відділом кафедри україністики Пряшівського університету, видавництва наповнились рукописами унікальних досліджень, зокрема працями «Володимир Січинський і народна культура русинів-українців Словаччини» (Пряшів, 1995 р.); «Музей Визвольної боротьби України та доля його фондів» (Мельбурн, 1996 р.); «Лицар волі. Життя та політично-громадська діяльність Степана Ключурака» (Ужгород, 1995 р.) та ін. А малоформатних наукових праць — статей, конференційних виступів тощо — недорахуватися, попросту сотні, в яких охоплені локальні культурно-історичні події, біографії і діяльність місцевих ентузіастів громадського, політичного життя, учасників визвольних змагань.

Характерно, що академік Микола Мушинка реалізував своє пізнання української минувшини не тільки для наукових та науково-популярних публікацій, але й уміло та з великим ефектом доносив до зацікавленого споживача-слухача набуту інформацію, як блискучий оповідач, через сферу численних конференцій — як в Україні, так і в європейських країнах, США, Канаді та ін.

Вражає його громадсько-наукове подвижництво — Микола Мушинка зумів організувати та очолити Асоціацію українців та Наукове товариство ім. Т.Г. Шевченка Словаччини.

Українське суспільство щедро наділило увагою талановиту Особистість, віддану справі утвердження історичної правди і популяризації української традиційної культури. Національна Академія наук України обрала Миколу Мушинку академіком НАН України. Микола Мушинка відзначений Почесною грамотою Президента України, обраний почесним доктором Ужгородського університету, почесним професором Кам'янець-Подільського університету, Лауреат премій ім. П. Чубинського, І. Франка, В. Гренджі-Донського та ін.

Сумує родина, сумують численні колеги!!!